

Matura to bzdura? Egzamin dojrzałości z języka polskiego w 2023 roku

W maju tego roku uczniowie klas czwartych kończący czteroletnie liceum ogólnokształcące po raz pierwszy przystąpią do egzaminu maturalnego z języka polskiego w nowej formule.

Język polski to obowiązkowy przedmiot egzaminacyjny. Uczniowie przystępują do egzaminu w części ustnej (bez określania poziomu) oraz pisemnej (na poziomie podstawowym). Jako przedmiot dodatkowy mogą wybrać również język polski, zdawany wówczas na poziomie rozszerzonym. Egzamin sprawdza, w jakim stopniu maturzyści opanowali wiadomości i umiejętności wpisane w podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej.

W związku z pandemią i nauczaniem zdalnym zmienione zostały wymagania egzaminacyjne. Aktualne wymagania znajdują się w Aneksie do *Informatora o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego* w Formule 2023 obowiązującym w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024. Warto ten dokument przeanalizować dokładnie, ponieważ zmiany dotyczą istotnych kwestii, takich jak: lista lektur, liczba zadań oraz punktów za poszczególne zadania, minimalna liczba wyrazów w wypracowaniu. Mimo zaproponowanych zmian nadal zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych w czasie tego egzaminu jest szeroki. Tym bardziej, że tegoroczni absolwenci zdawać będą również część ustną egzaminu maturalnego.

Zestaw wylosowany na egzaminie ustnym składać się będzie z dwóch pytań. Pierwsze dotyczy lektury obowiązkowej i pochodzi z tzw. puli pytań jawnych opublikowanej na stronie CKE. Drugie dotyczy zagadnień związanych z tekstem nieliterackim, literackim lub ikonicznym. Zdający odpowiada na pytanie na podstawie materiału dołączonego do polecenia. Podczas tej części egzaminu należy wykazać się znajomością lektury obowiązkowej oraz orientacją w problemach kultury, sztuki lub języka. Niezwykle istotne jest przygotowanie wypowiedzi - na co zdający ma 15 minut. Wypowiedź monologowa może trwać nie dłużej niż 10 minut, a następnie w ciągu 5 minut zdający odpowiada na pytania zespołu przedmioto-

wego. Zadane pytania nie mogą dotyczyć faktograficznych detali lektury obowiązkowej czy też omówionych tekstów kultury. Warto zwrócić uwagę na to, że co najmniej jedno z pytań w rozmowie będzie dotyczyło refleksji indywidualnej zdającego związanej z omawianym problemem, tzn. zostanie sformułowane w taki sposób, aby umożliwić mu odniesienie się do zadań egzaminacyjnych z własnej perspektywy, przedstawienie własnego stanowiska w odniesieniu do omawianego zagadnienia.

Z kolei część pisemna egzaminu na poziomie podstawowym trwać będzie 240 minut. W tym czasie maturzysta powinien rozwiązać zadania znajdujące się w dwóch arkuszach. W arkuszu pierwszym należy odpowiedzieć na pytania w części pierwszej *Język polski w użyciu* oraz rozwiązać *Test historycznoliteracki* znajdujący się w części drugiej. Natomiast w części trzeciej, stanowiącej arkusz drugi, maturzysta znajdzie dwa tematy wypowiedzi pisemnej. Spośród dwóch zaproponowanych tematów wybiera jeden i redaguje wypowiedź liczącą nie mniej niż 300 słów (od roku 2025 wypracowanie będzie musiało liczyć nie mniej niż 400 wyrazów).

Język polski w użyciu sprawdzi rozumienie tekstów o charakterze popularnonaukowym lub publicystycznym prezentujących zagadnienie z różnych perspektyw. Pytania odnoszą się mogą do pierwszego lub drugiego testu albo do obu - trzeba będzie je zestawić, porównać, wyciągnąć wnioski. Jednym z zadań jest notatka syntetyzująca - ukierunkowana tematycznie wypowiedź odnosząca się do obu przytoczonych tekstów. Zdający powinien odtworzyć stanowisko każdego z autorów, a następnie je zestawić, wskazując podobieństwa lub różnice w przedstawionych stanowiskach. Wypowiedź powinna liczyć od 60 do 90 słów oraz być poprawna językowo, ortograficznie i interpunkcyjnie. Za rozwiązanie tej części maturzysta może uzyskać 10 punktów, w tym 4 za notatkę syntetyzującą.

Z kolei rozwiązując *Test historycznoliteracki*, maturzysta powinien wykazać się znajomością lektur obowiązkowych, zagadnień z historii literatury, zało-

zeń światopoglądowych, doktryn filozoficznych, prądów artystycznych itp. Analiza arkuszy diagnostycznych jednoznacznie wskazuje, że sprawdzane będą umiejętności argumentacji, uzasadniania stanowiska, porównywania i zestawiania określonych elementów, wnioskowania na podstawie załączonych tekstów. Ponadto sprawdzana będzie znajomość lektur obowiązkowych. Za tę część maturzysta może uzyskać 15 punktów.

Warto zwrócić uwagę na to, że w obu częściach tego arkusza znajdują się zarówno zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, typu prawda-falsz, na dobie-ranie), jak i otwarte, w których zdający samodzielnie formułuje odpowiedź.

Rozwiązując arkusz drugi, zdający powinien zre-dagować wypowiedź pisemną na wskazany temat. Jego zadaniem jest rozważenie problemu wskazanego w temacie. Należy zatem zwrócić uwagę na wpisane w temat zagadnienia, aspekty, dylematy i rozważyć go z kilku perspektyw, punktów widzenia. Należy to uczynić, odwołując się do wybranej przez matury-stę dowolnej lektury obowiązkowej (utworu epickiego lub dramatycznego), innego utworu literackiego (może to być również utwór poetycki) oraz wybranych kontekstów. Oto przykładowe tematy z arkusza diagnostycznego z grudnia 2022 roku.

Temat 1. Różne postawy ludzi wobec własnych błędów.

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej - utworu epickiego albo dramatycznego
- innego utworu literackiego - może to być również utwór poetycki
- wybranych kontekstów.

Temat 2. Poświęcenie się dla idei a osobiste szczęście.

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej - utworu epickiego albo dramatycznego
- innego utworu literackiego - może to być również utwór poetycki
- wybranych kontekstów.

Już pobieżna analiza tematów pokazuje, jak ważna jest znajomość omawianych w czasie lekcji języka polskiego utworów literackich. Aby zre-dagować pracę pisemną, należy nie tylko dokonać wyboru właściwej lektury, ale też zastanowić się, w jaki sposób wykorzystać jej treść (sceny, sytuacje z życia bohaterów, motywacje ich postępowania itd.) w funkcji argumentacyjnej, wspierającej stanowisko. Tutaj warto nadmienić, że każdy błąd rzeczowy odnoszący się do lektury czy innych wpisanych treści skutkuje obniżeniem punktacji oraz nieuwzględnieniem w ocenie poziomu argumentacji fragmentów wypo-

wiedzi zawierających błędy rzeczowe. Natomiast błąd kardynalny, świadczący o ewidentnej nieznamości lektury obowiązkowej omawianej w całości, sprawia, że maturzysta otrzymuje 0 punktów za całe wypracowanie.

Z kolei zadaniem uczniów, którzy w latach 2023 i 2024 przystąpią do egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym, będzie zre-dagowanie wypracowania na jeden ze wskazanych tematów liczącego nie mniej niż 400 słów. W każdym temacie należy odwołać się do trzech tekstów literackich, w tym jednego z listy lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej i zamieszczonych w arkuszu oraz utworów literackich z dwóch różnych epok i jednego wybranego kontekstu. Nie jest to zadanie łatwe, wymaga bowiem rozważenia podanego problemu. W niektórych tematach punktem wyjścia należy uczynić podany cytat.

Czy matura to bzdura? Już choćby powierzchowna analiza wymagań egzaminacyjnych jednoznacznie wskazuje, że do tego egzaminu należy przygotować się solidnie. Warto powtórzyć wiadomości o epokach literackich i utworach z listy lektur. Można razem z uczniami omawiać zagadnienia z puli pytań jawnych. Należy też rozwiązywać zadania z arkuszy diagnostycznych i analizować polecenia oraz udzielać poprawnych odpowiedzi. Konieczna jest zatem skrupulatna praca z załączonymi tekstami zarówno w części *Język polski w użyciu*, jak i w *Teście historycznoliterackim*.

Analiza zadań z arkuszy diagnostycznych pokazuje, że podczas lekcji należy zwracać szczególną uwagę na pracę z tekstem literackim i nieliterackim. Należy doskonalić umiejętność czytania i rozumienia poleceń oraz redagowania odpowiedzi. Właśnie sposób formułowania odpowiedzi sprawia uczniom wiele problemów. A przecież powinna być ona precyzyjna, jednoznaczna, klarowna, zgodna z poleceniem. Jeśli informacje zawarte w odpowiedzi świadczą o niezrozumieniu polecenia lub omawianego zagadnienia, egzaminator nie przyznaje punktów. W podobny sposób ocenia się też odpowiedzi, które są nielogiczne, wewnętrznie sprzeczne. Warto zatem ćwiczyć redagowanie odpowiedzi na pytania, przy okazji zwracając uwagę na poprawność merytoryczną.

Na koniec warto dodać, że tegoroczna sesja będzie z pewnością niezwykle trudna nie tylko dla maturzystów, ale też egzaminatorów. Ci ostatni zostali przeszkoleni przez trenerów z okręgowych komisji egzaminacyjnych i przygotowani do kryterialnego oceniania arkuszy według nowych zasad. Czas pokaże, jak sprawdzą się w praktyce nowe kryteria oceniania czy też sposób oznaczania błędów.

Bibliografia:

INFORMATOR o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego (część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym) od roku szkolnego 2022/2023 Aktualizacja z 25 marca 2022 r.

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Informatory/Informator_EM2023_jezyk_polski_PP.pdf

Aneks do Informatora o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w Formule 2023 obowiązujący w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Informatory/2023/20221109_Aneks_2023_2024_jezyk_polski_EM_PP_23.pdf

INFORMATOR o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego (część pisemna na poziomie rozszerzonym) od roku szkolnego 2022/2023 Aktualizacja z 25 marca 2022 r.

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Informatory/Informator_EM2023_jezyk_polski_PR.pdf

Aneks do Informatora o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego w Formule 2023 obowiązujący w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Informatory/2023/Aneks_2023_2024_jezyk_polski_EM_PR_23.pdf

Arkusze diagnostyczne - grudzień 2022 roku
Część 1 i 2

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/materialy_dodatkowe/diagnostyczne_12/polski/MPOP-P1-100-2212.pdf

Część 3 https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/materialy_dodatkowe/diagnostyczne_12/polski/MPOP-P2-100-2212.pdf